

Dönem : 3
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 213

2556 sayılı Hâkimler Kanununun 5457 sayılı Kanunla değişik 5 nci maddesine bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve Adalet ve Plân komisyonları raporları (1/195)

T. C.

Başbakanlık

3 . 2 . 1970

Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 936/996

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 19 . 1 . 1970 tarihinde kararlaştırılan «2556 sayılı Hâkimler Kanununun 5457 sayılı Kanunla değişik 5 nci maddesine bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

GEREKÇE

Sosyal ve iktisadi düzenin gelişmesi ve hayat şartlarının yükselmesi her sahada olduğu üzere adli teşkilâta da etki etmekte ve mahkemelere, savcılıklara, icra dairelerine ve sair adalet dairelerine intikal eden iş sayısı bir evvelki yılın iş sayısından fazla olmaktadır. Artan iş hacminin karşılanmasında mevcut kadronun ne kadar gayret ve feragatle çalışırsa çalışsın işin artışı nisbetinde sonuç almasının mümkün olamayacağı tabiidir.

Bu itibarla adalet dairelerine intikal eden iş nisbetinde teşkilâtın da genişletilmesi yeni mahkemelerin, savcılıkların ve icra dairelerinin teşkil edilmesi gerekmektedir. Teşkilâtın genişlemesini sağlayacak kadro imkânları yanında bu teşkilâtta çalışacak eleman birinci plânda gelmektedir. Mahkemelerin kurulması kadroların verilmesi eleman olmadığı takdirde artan iş hacmini karşılamak yönünden, teşkilâtta çalışan elemanlara faydalı olamamaktadır.

Adalet dairelerinin kalem kadrolarında çalışan elemanları dışındaki hâkim ve savcıların, kurulacak yeni mahkemelere ve savcılıklara atanabilmesi onların yetişmiş ve bu kadrolara atanacak hale gelmiş olmaları ile mümkündür. Bugün mer'i mevzuatımızda hâkim ve savcı olarak eleman teminine ait hükümler 2556 sayılı Hâkimler Kanununda gösterilmiş olup, bunlardan birincisi hukuk mezunlarının usulü dairesinde görecekları staj sonunda atanabilmeleri, ikincisi de gene aynı kanunun özel hükümlerinde yazılı olduğu üzere mesleke avukatlıktan, profesörlükten ve sair tesbit edilmiş kanallardan gelebilmeleridir. Bunlardan özel hükümlere müsteniden gelecek olanların bulundukları mesleklerde kazanmış oldukları haklarının, atanmaları sırasında nazara alınması mecburiyeti kendilerine genel olarak hâkimlik ve savcılık meslekinin yukarı derecelerdeki kadrolarının tashihi icabettirmektedir. Bugün için hâkim ve savcılarının tamamı kadro maaşlarının ikinci veya üçüncü üst derecesinde maaş almakta ve büyük bir kısmı da kadrosuzluk sebebiyle terfi edemez durumda bulunduklarından tasarrufla yüksek dereceden kadro bulundurulması mümkün olmadığı gibi, açılan kadroların iki ay içinde sıra bekleyen hâkim ve savcılara tevzi edilmesi mecburiyeti de tasarrufla kadro bulundurmaya mâni olmaktadır.

Bunun neticesi olarak teşkilâtın hâkim ve savei ihtiyacının karşılanması büyük ölçüde stajlarını bitirmiş bulunan hâkim adaylarından faydalanmak suretiyle mümkün olmaktadır.

Cumhuriyet savcılarının 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 77 nci maddesi hükümleri dairesinde Adalet Bakanı tarafından atanmasına dair Bakanlığın yetkisi, Anayasa Mahkemesinin 18 . 12 . 1967 tarihli ve 967/45 sayılı Kararı ile iptal edilmesi üzerine o tarihten bugüne kadar hâsıl olan boşluğu dolduracak yeni bir hüküm tesis edilememiştir. Yeniden tanzim edilmiş bulunan 77 nci maddenin görüşülmesi Millet Meclisinde başlamış olmasına rağmen yasama döneminin sona ermesine kadar bu madde ile ilgili kanun tasarısı çıkarılamamıştır.

18 . 12 . 1967 tarihli Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sebebiyle bu tarihten beri açılan Cumhuriyet savcılıklarına atama yapılamamasının sonucu olarak bugün için münhal sayısı 180 i bulmuştur. Diğer taraftan başkâtiplerin gerektiğinde Cumhuriyet savcılıklarına vekâlet edebilmelerine dair hükmün de Anayasa Mahkemesince daha önce iptal edilmiş olması sonucu, tek savecili kazalarda bunların ayrılmasında hizmeti görebilecek ikinci bir savecinin bulunması zorunluğunu ortaya çıkarmış, bugün için 400 civarında bulunan tek savecili kazaların savei atanmak suretiyle takviye edilmesi yoluna gidildiğinde yukarıda açıklanan münhal sayısının 600 e yaklaşacağı aşikâr olup, bunun dışında gene yukarıda açıklandığı üzere kadrosu takviye edilecek savcılıkların sayıları da göz önünde tutulunca savcılık meslekine atanması gereken eleman sayısı daha da artacaktır.

Hâkim stajiyerlerinin 2556 sayılı Kanunun 5 nci maddesi hükmüne göre iki yıl staj yapmaları mecburiyeti, bugün staja başlayan bir elemandan ancak iki yıl sonra faydalanmak imkânını doğurmaktadır.

77 nci maddenin iptali sebebiyle 18 . 12 . 1967 tarihinden bugüne kadar geçen sürede staj sürelerini bitiren 290 hâkim adayının tamamının hâkimlik meslekinin yardımcılık sınıflarında görev almaları sebebiyle o tarihten beri savcılık kadrolarının takviyesi de mümkün olamamıştır.

Cumhuriyet Savcılarının atanmasını sağlayacak yeni hükmün kısa bir süre içerisinde yasama organlarından geçerek kanunlaşması ve yürürlüğe girmesi halinde, mevcut münhallerin kapatılabilmesi için stajlarını bitirmiş olan hâkim adaylarının derhal savcılık meslekine ayrılmalarının sağlanması ile, atamalarının yapılmasındaki zaruret yukarıda açıklanan durum muvacehesinde aşikârdır.

İncelenen kayıtlara nazaran 1969 yılı sonuna kadar iki yıllık staj süresini bitirecek hâkim adayı sayısının 6 ve 1970 yılının Mayıs ayı sonuna kadar staj süresini bitirecek hâkim adayı sayısının da 16 dan ibaret oluşu, atamaya imkân verecek kanunun çıkması halinde dahi münhallerin doldurulmasının mümkün olamayacağının ifadesidir.

Bu itibarla hizmetin aksamaması, iki senedir geçici yetki gibi tedbirlerle yürütülmekte olan hizmeti ifa edenlerin duçar bulundukları huzursuzluğun giderilmesi gerekmiş ve iş bu kanun tasarısı bu maksatla hazırlanmış bulunmaktadır.

Tasarı kanunlaştığı takdirde bir senelik stajını doldurmuş bulunan stajiyerlerin atanma imkânı sağlanacak ve bunların sayılarının iki yılını dolduranlardan fazla olması sebebiyle derhal faal görev almaları mümkün olacaktır.

Münhallerin bu şekilde biran evvel doldurulması sağlanırken açılacak stajiyer kadrolarına sıra bekliyen 700 e yakın hukuk mezununun da biran evvel atanmaları sağlanacak, bu yönden de mevcut huzursuzluk giderilecektir.

Daha önceki yıllarda, hâsıl olan imkânsızlıklar ve eleman yokluğu sebebiyle stajın bir sene olarak uygulanması için Adalet Bakanına yetki veren uygulamalar birkaç defa yapılmış ve bunlardan hizmetin aksamaması önlemek bakımından olumlu sonuçlar alınmıştır. Bu itibarla, uygulamada bir aksaklık olabileceği endişesi de vârit değildir.

Bu şekilde atanacakların noksan yapacakları staj süreleri onların yardımcılık sınıfında geçecek terfi sürelerine ilâve edilmek suretiyle, iki sene staj yapmış olan emsallerinden daha rüçhanlı bir duruma geçmeleri önlenmiş ve meslek içinde işliyecek kıdemleri bakımından eşitlik ilkesinin ihlâl edilmemiş olması da sağlanacaktır.

Adalet Komisyonu Raporu

Millet Meclisi
Adalet Komisyonu
Esas No: 1/195
Karar No: 46

18 . 5 . 1970

Yüksek Başkanlığa

2556 sayılı Hâkimler Kanununun 5457 sayılı Kanunla değişik 5 ne maddesine bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı; Komisyonumuza havale edilmiş olmakla ve Bakanlık temsilcileri de hazır bulunduğu halde, tetkik ve müzakere olundu.

Tasarı gerekçesinde de belirtildiği gibi; içtimai ve iktisadi düzende vâkı gelişmeler, adli teşkilâta da etki etmekte ve bu sebeple savcılıklara, icra dairelerine vesair adatet dairelerine intikal eden iş sayısı her geçen gün biraz daha fazlalaşmaktadır.

Bu itibarla; artan iş nisbetinde teşkilâtın da genişletilmesi yeni mahkemelerin, savcılıkların ve icra dairelerinin teşkil edilmesi gerekmektedir.

2556 sayılı Hâkimler Kanununun özel hükümlerine müsteniden hâkim ve savcılık mesleğine avukatlıktan, profesörlükten vesair tesbit edilmiş kanallardan gelecek olanların, bulundukları mesleklerde kazanmış oldukları haklarının, atanmaları sırasında nazara alınması mecburiyeti, kendilerine genç olarak hâkimlik ve savcılık mesleğinin yukarı derecelerdeki kadrolarının tahsisini icabettirmektedir. Bugün için hâkim ve savcılarının tamamı kadro maaşlarının ikinci veya üçüncü üst derecesinde maaş almakta ve büyük bir kısmı da kadrosuzluk sebebiyle terfi edemez durumda bulunduklarından, tasarrufta yüksek derecede kadro bulundurulması mümkün olmadığı gibi, açılan kadrolara iki ay içinde sıra bekliyen hâkim ve savcılara tevzi edilmesi mecburiyeti de tasarrufta kadro bulundurmaya imkânsız kalmaktadır.

Bunun neticesi olarak teşkilâtın hâkim ve savci ihtiyacının karşılanması, büyük ölçüde stajlarını bitirmiş bulunan hâkim adaylarından faydalanmak suretiyle mümkün olmaktadır.

Daha önceki yıllarda, Adalet Bakanına verilmiş bulunan yetki ve uygulamalardan olumlu sonuçlar alınmış olduğunu da nazarı itibara alan Komisyonumuz; bir senelik stajını doldurmuş bulunan stajiyerlerin atanma imkânını sağlayacak ve bunların faal görev almalarını mümkün kılacak olan tasarı metnini ve gerekçesini aynen kabul etmiştir.

Havalesi gereğince Plân Komisyonuna tevdi edilmek üzere işbu rapor Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı
İstanbul

İ. Hakkı Tekinel

Sözcü
İçel

Mazhar Arıkan

Kâtip

Diyarbakır

Behzat Egilli

Afyon Karahisar

Hamdi Hamamcıoğlu

Çorum

Abdurrahman Güler

Elâzığ

Samet Göldoğan

Erzurum

Rasim Cinisi

Kastamonu

Mehmet Seydibeyoğlu

Malatya

Hakkı Gökçe

Niğde

Mevlüt Ocakçıoğlu

İmzada bulunamadı

Ordu

Orhan Vural

Bütçe Plân Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Plân Komisyonu
Esas No. : 1/195
Karar No. : 55

27 . 6 . 1970

Millet Meclisi Başkanlığına

Tetkiki hususu Komisyonumuza havale buyurulan (2556 sayılı Hâkimler Kanununun 5457 sayılı Kanunla değişik 5 nci maddesine bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı) ve ön havalesi uyarınca Adalet Komisyonunun tasarısı üzerine düzenlediği rapor Adalet ve Maliye bakanlıkları temsilcilerinin de hazır bulundukları oturumda görüşüldü.

Sosyal ve ekonomik düzenin gelişmesiyle hayat şartlarındaki tahavvülâtın her sahaya sirayet eden etkileri, haliyle adli teşkilâtı da etkilemekte, adalet dairelerine intikal eden iş sayısı bir yıl evvelki iş sayısı ile kıyaslanamayacak bir oranda artmaktadır.

Bu itibarla, adalet dairelerine intikal eden iş nisbetinde teşkilâtın da genişletilmesi, yeni mahkemelerin, savcılıkların ve icra dairelerinin kurulması zarureti ortaya çıkmakta, bu maksatla sağlanacak kadrolara, eleman temini önplânda mütalâa edilmesi gerekli olmaktadır. Bugün mer'î mevzuatımıza göre, hâkim ve savcı olarak eleman teminine ait hükümler 2556 sayılı Hâkimler Kanununda gösterilmiş olup bunlardan birincisi, hukuk mezunlarından usulü dairesinde staj görenlerin bu staj sonunda atanabilmeleri, diğeri de mesleke, avukatlıktan, profesörlükten ve sair tesbit edilmiş kanallardan gelenlerle temin hususudur.

Bunlardan özel hükümlere müsteniden gelecek olanların bulundukları mesleklerde kazanmış oldukları haklarının, atanmaları sırasında nazara alınması mecburiyeti kendilerine genel olarak hâkimlik ve savcılık meslekinin yukarı derecelerdeki kadrolarının tahsisini icabettirmektedir.

Cumhuriyet savcılarının 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 77 nci maddesi hükümleri dairesinde Adalet Bakanı tarafından atanmasına dair Bakanlığın yetkisi Anayasa Mahkemesinin 18 . 12 . 1967 tarihli ve 967/45 sayılı kararı ile iptal edilmiş o günden bugüne kadar hâsıl olan boşluğu dolduracak yeni bir hüküm getirilememiştir. Yeniden tanzim edilmiş bulunan 77 nci maddenin görüşülmesi de Millet Meclisinde ikmal edilemediğinden bu iptal kararından beri, açılan Cumhuriyet savcılıklarına atama yapılamamasının sonucu olarak, tasarının hazırlanış tarihine kadar münhal sayısı 180 i bulmuştur.

Diğer taraftan başkâtiplerin gerektiğinde Cumhuriyet savcılıklarına vekâlet edebilmelerine dair hükümlerin de Anayasa Mahkemesince daha önce iptal edilmiş olması, dolayısıyla tek savcılı kazalarda savcılarının ayrılması halinde vazife görecek ikinci bir C. savcısının bulunması zaruretini ortaya koymaktadır. Bugün için 400 civarında bulunan tek savcılı kazaların mevcudiyeti karşısında münhal savcı adedi 600 civarında olmaktadır. Hâkim stajiyerlerinin 2556 sayılı Kanunun 5 nci maddesi hükmüne göre iki yıl staj yapmaları mecburiyeti bugün staja başlayacak bir elemandan ancak iki yıl sonra istifade imkânını doğurmaktadır.

Bu itibarla hizmetin aksamaması için iki senedir geçici yetki gibi tedbirlerle yürütülmekte olan bu hizmeti ifa ile yükümlü olanların duçar bulundukları huzursuzluğun giderilmesi gerekmiş ve bu nedenle hazırlanan bu tasarısı ile bir senelik stajını tamamlamış bulunan stajiyerlere atanma imkânı verilmiş staj için sıra bekliyen 700 civarındaki hukuk mezununun da biran evvel staja başlaması sağlanmış olmaktadır.

Stajın bir sene olarak uygulanması için Adalet Bakanına verilecek yetki geçmiş yıllardaki tecrübelerle binaen uygulamalarda da bir aksaklık meydana getirmeyecektir. Bu şekilde atanacakların noksan yapacakları staj süreleri onların yardımcılık sınıfında geçecek terfi sürelerine ilâve edilmek suretiyle iki sene staj yapmış olan emsallerinden daha rüçhanlı bir duruma geçmeleri önlenmiş, böylece eşitlik ilkesi de ihmal edilmemiştir.

Yukarıda gerekçesi özet olarak arz edilen tasarı, üzerinde vâkı görüşmeleri mütaakıp aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Sakarya <i>N. Bayar</i>	Başkan V. Rize <i>E. Y. Akçal</i>	Sözcü Ankara <i>M. K. Yılmaz</i>	Kâtip Erzurum <i>R. Danışman</i>
Afyon K. <i>H. Dinçer</i>	Bolu <i>H. İ. Cop</i>	Çorum <i>A. Topçubaşı</i>	Edirne M. Harmancioğlu İmzada bulunamadı
Elâzığ <i>Ö. F. Sanaç</i>	Eskişehir <i>M. İ. Anç</i>	İçel <i>H. C. Okyayuz</i>	İstanbul <i>O. C. Fersoy</i>
İzmir <i>M. Akan</i>	Manisa <i>H. Okçu</i>	Maras <i>A. İriamoğlu</i>	Ordu <i>K. Şensoy</i>
Tokat <i>İ. H. Balcı</i>	Trabzon <i>A. R. Uzunur</i>	Uşak <i>O. Dengiz</i>	Zonguldak S. T. Müftüoğlu İmzada bulunamadı
	Zonguldak <i>K. Nedimoğlu</i>		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

2556 sayılı Hâkimler Kanununun 5457 sayılı Kanunla değişik 5 nci maddesine bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 5457 sayılı Kanunla değişik 5 nci maddesine aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

Geçici madde — 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 5457 sayılı Kanunla değişik 5 nci maddesinde yazılı şekilde staja başlamış bulunan adaylardan, bir yıllık staj süresini bitirmiş veya bitirecek olan adayların, kadro icaplarına göre yardımcılık sınıflarına atanmalarını sağlamak üzere 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 90 nci maddesinde yazılı bölümlerden hâkimlik ve savcılık mesleklerine ayırma işleminin yapılmasını istemeye, iki yıl süreyle Adalet Bakanı yetkilidir.

Ancak, iki yıldan az staj yaparak hâkimlik veya savcılık mesleklerinin yardımcılık sınıfına atanacakların geri kalan staj süreleri hâkim veya savcı yardımcılığında geçecek yükselme sürelerine eklenir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

19 . 11 . 1970

Başbakan	Devlet Bakanı
<i>S. Demirel</i>	<i>R. Sezgin</i>
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>H. Atabeyli</i>	<i>T. Bilgin</i>
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
<i>G. Titrek</i>	<i>Y. Z. Önder</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>A. Topaloğlu</i>	<i>H. Menteşoğlu</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>İ. S. Çağlayangil</i>	<i>M. Erez</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>O. Oğuz</i>	<i>T. Güler</i>
Ticaret Bakanı V.	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
<i>G. Titrek</i>	<i>V. A. Özkan</i>

BÜTÇE PLAN KOMİSYONUNUN METNİ

2556 sayılı Hâkimler Kanununun 5457 sayılı Kanunla değişik 5 nci maddesine bir geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Güm. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>A. İ. Birincioğlu</i>	<i>İ. Ertem</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>N. Menteşe</i>	<i>S. Öztürk</i>
Sanayi Bakanı	En. ve Ta. Kay. Bakanı
<i>S. Kılıç</i>	<i>S. O. Avcı</i>
Turizm ve Ta. Bakanı	İmar ve İskân Bakanı
<i>N. Cevheri</i>	<i>H. Nakiboğlu</i>
Köy İşleri Bakanı	Orman Bakanı
<i>T. Kapanlı</i>	<i>H. Özalp</i>
Gençlik ve Spor Bakanı	
<i>İ. Sezgin</i>	